

Fælleserklæring fra danske rettighedsorganisationer

Den menneskelige kreativitet må ikke udhules af AI

Den menneskelige kreativitet har altid været en hjørnesten i Danmarks kulturelle identitet, og kunstneres kreative arbejde beriger vores samfund og former vores verdenssyn og værdier på utallige måder. Den menneskelige kultur udfordres imidlertid markant af udbydere af kunstig intelligens (AI) - og særligt generativ AI-tjenester. Det er vores opgave som samfund at bevare det menneskelige kunstneriske udtryk, og et af de absolut vigtigste redskaber til at understøtte det formål er ophavsretslovgivningen.

Rettighedshaverne (ophavs personer, udøvende kunstnere, udgivere og producenter) ser intet modsætningsforhold mellem et stærkt ophavsretssystem og udviklingen af ny teknologi. De kreative brancher har altid været aktive medspillere i den teknologiske udvikling og investeret massivt i ny teknologi – herunder også aktuelle investeringer i teknologi, som baserer sig på kunstig intelligens. Tværtimod mener vi, at en balanceret ophavsretslovgivning på mange måder er en forudsætning for innovation og kulturel blomstring. En balanceret ophavsretslovgivning understøtter nemlig ikke blot de kreative erhverv, men også Danmarks position som et innovativt samfund i en digital tidsalder.

AI-tjenester skal respektere ophavsrettigheder

Udviklingen inden for kunstig intelligens har imidlertid været uforudsigelig og eksplosiv. Mange af de allerstørste AI-tjenester har skabt deres succes på baggrund af massekopiering af både lovligt og ulovligt indhold på internettet uden at have indhentet samtykke fra eller have betalt vederlag til de mennesker, som har skabt indholdet. Den aktuelle situation er således udtryk for en krænkelse af rettighedshaverne, ligesom den underminerer den gensidige tillid mellem teknologiske tjenester og de kreative brancher.

Tjenesterne snylter lige nu på rettighedshavere, hvis værker udgør fundamentet for tjenesterens virke. For ikke alene har mange af tjenesterne anvendt kreativt indhold i enormt omfang uden at indgå aftaler. Tjenesterne har samtidig skadet muligheden for at opbygge et sundt og velfungerende licensmarked. Der er derved skabt en ny form for meget omfangsrigt 'value gap' hvor AI-tjenesterne er i stand til at generere indtjening gennem brug af indhold skabt af rettighedshaverne, uden at sørge for at en del af indtjeningen går tilbage til det kulturelle økosystem. Den aktuelle praksis står således i skarp kontrast til vores samfunds grundlæggende værdier om individets arbejde og bidrag.

Beskyttelse af rettighedshaverne vil skabe tillid til kunstig intelligens

I regeringens digitaliseringsstrategi "Ansvar for den digitale udvikling", som blev offentliggjort i november 2023, er skrevet følgende om kunstig intelligens:

"Danmark skal gå forrest med at udnytte mulighederne, der følger af kunstig intelligens, samtidig med at vi skaber rammerne for en ansvarlig udvikling og anvendelse af teknologien med afsæt i borgernes grundlæggende rettigheder og med respekt for vores fælles værdier, samfund og demokrati."

Rettighedshaverne støtter dette udgangspunkt, da udviklingen af tjenester baseret på en kunstig intelligens bør ske på en etisk ansvarlig, demokratisk og gennemsigtig måde, som skaber tillid til teknologien.

Det er dog helt centralt, at retssamfundets grundlæggende rettigheder respekteres, herunder fx beskyttelse af persondata og immaterielle rettigheder som patenter, varemærker og ophavsrettigheder. Disse rettigheder – som blandt andet er internationalt forankret i EU's charter om grundlæggende rettigheder - er udtryk for en nøje afmålt balance mellem de forskellige hensyn og spiller en væsentlig rolle ift. at sikre tillid til samfundet. Hvis fundamentale rettigheder med en ny teknologis fremkomst ofres eller udvandes vil det få væsentlige negative konsekvenser for både civilsamfund og marked. Samtidig vil negligeringen af fundamentale rettigheder begrænse tilliden til legitime AI-tjenester, der anvendes til legitime og samfundsopbyggende formål, fordi der er utryghed i forhold til det lovgivningsmæssige eller moralske grundlag.

Målet er at stimulere både den bæredygtige innovation og den kulturelle vækst. Med dette udgangspunkt bør ophavsretslovgivningen være balanceret og forankret i at understøtte menneskelig kreativitet og bidrage til at bygge tillid mellem teknologisektoren og den resterende del af samfundet.

Rettighedshaverne skal derfor opfordre politikerne og Kulturministeriet til at fokusere på følgende principper ved regulering af kunstig intelligens.

Understøt den menneskelige kreativitet

- Fokus bør være på at understøtte den menneskelige kreativitet og på at skabe et dynamisk og gennemsigtigt licensmarked for rettigheder i forbindelse med kunstig intelligens. Der skal skabes rammer, som sikrer, at en del af indtjeningen, som genereres på kunstig intelligens, går tilbage til det kulturelle økosystem.

Transparent og ansvarlig praksis fra AI-tjenesterne

- Lovgivningen bør indeholde forpligtelser for udviklere og udbydere af AI-tjenester til at føre journaler over det indhold, som deres modeller er trænet på, samt hvad kilden hertil er. Oplysningerne skal være tilstrækkeligt præcise til, at rettighedshaverne kan identificere det konkrete indhold, der er anvendt til træningen af AI-modeller. Ligeledes bør rettighedshaverne have adgang til denne information, så de har mulighed for at indrette sig herpå. Manglende opfyldelse af forpligtelserne bør medføre omvendt bevisbyrde eller en formodning for, at der er sket krænkelse. Transparent og ansvarlig praksis fra AI-tjenesterne er afgørende for at opbygge et fair og konkurrencedygtigt digitalt marked.

Tilstrækkelige muligheder for håndhævelse

- Lovgivningen bør give rettighedshaverne reelle muligheder for at håndhæve deres rettigheder, når værker eller frembringelser anvendes ulovligt. Det kan være fleksible og robuste ansvarsregler, som kan rumme de mange forskelligartede aktører og modeller/tjenester, som kan være i spil, herunder aktører, som samler eller distribuerer de underliggende datasæt. Det kan også være regler, som gør det muligt at forhindre yderligere krænkelse, fx gennem forbud. Der bør ikke indføres særlige ansvarsfrihedsregler, som begrænser AI-udvikleres eller -tjenesters ansvar for brugernes output. Det er platformene, der optimalt og mest rimeligt skal opdage, om noget er ulovlige deep-fakes, herunder stemmeklonet indhold, genereret med AI, og som skal forhindre muligheden for at uploade disse til platformen. Derudover skal udbydere af AI-tjenester pålægges at forhindre, at brugere prompter AI-tjenester med beskyttet indhold.

Anvendelse af beskyttet indhold skal kræve samtykke

- Det eksisterende udgangspunkt i ophavsretten – at anvendelse af værker og frembringelser kræver samtykke – bør opretholdes. Der bør derfor ikke indføres undtagelser for kunstig intelligens og det bør sikres, at eksisterende undtagelser ikke i praksis medfører, at kravet om samtykke forspildes. Vi har i Danmark veletablerede systemer, som ved en kombination af individuel licensering og kollektiv forvaltning sikrer, at brugere kan få lovlig adgang til beskyttede værker, uden at der etableres skadelige undtagelser til ophavsretten. Det bør overvejes hvorledes der kan bygges videre herpå for at forhindre skabelsen af en ny praksis, hvor rettighedshavere ikke opnår betaling for den værdi, de substantielt er med til at skabe.

Tilstrækkelig beskyttelse mod efterligninger

- AI-tjenester bliver i dag anvendt til at foretage bevidste efterligninger af kunstneres værker, frembringelser og personlige kendetegn (stemmer, ansigter mv), fx i form af "in the style of". Det bør overvejes, hvorvidt den nuværende lovgivning, herunder personlighedsretten og markedsføringslovgivningen, giver et tilstrækkeligt værn til at forhindre misbrug.

Danske Medier
Danske Forlag
VISDA
RettighedsAlliancen
Copydan Tekst & Node
Koda
DPCMO
IFPI Danmark
UBVA/Akademikerne
Dansk Journalistforbund
Dansk Komponistforening
Musikforlæggerne i Danmark

Foreningen af Danske Sceneinstruktører
Dansk Artist Forbund
Danske Dramatikere
Dansk Musiker Forbund
Dansk Filmfotograf Forbund
Dansk Filmklipperselskab
Dansk Skuespillerforbund
Danske Scenografer
Dansk Forfatterforening
Danske Populærautorer
Danske Skønlitterære Forfattere
Danske Filminstruktører